

تعاونیهای آموزشی

اجتماعاتی شد که بعدها تعاونیهای مدراس را به صورت رسمی بوجود آورد.

انجمنهایی که به منظور انجام دادن کار دسته جمعی تشکیل می شوند، مجموعه ای از صفات را در اطفال ایجاد می کنند و پرورش می دهند که با تعلیمات کلاسیک امکان ندارد.

آقای بروفی در سال "۱۹۱۸" تعاونیهای مدراس را در کشور فرانسه به وجود آورد. در ابتدا ایشان بدون اینکه از تمام فواید آموزشی و اجتماعی که از این سازمانها انتظار می رفت صرف نظر کند مسئله تحصیل منابع مالی برای تجدید و تکمیل وسایل و مبلمان مدراس که در "۴" سال جنگ به آنها کمترین توجهی نشده و بسیار کهنه و فرسوده شده بودند را مطرح نمود.

در آن روزها عقیده بر این بود که در فردای جنگ، کشوری که می خواهد دوباره بپا خیزد و از نو ساخته شود باید به روشهای جدید و ابزار نو مجهز شود.

شرکت تعاونی مدرسه در فرانسه نیز به صورت ابتکاری است که جامعه کودکان برای بهبود وضع مادی و اخلاقی خود در آنجا کار می کنند و فعالیت خود را با محیط اجتماعی متناسب می نمایند.

با اینکه از بدو پیدایش شرکت تعاونی مدرسه بیشتر روی فواید آموزشی آن تکیه شده است، با این وصف آموزشگاران و مدیران مدراس بیشتر روی فواید آموزشی آن تکیه شده است. با این وصف آموزشگاران و مدیران مدراس بیشتر از هر چیز به فکر تأمین منابع مالی شرکت تعاونی بوده اند باید اذعان نمود در کل بی اهمیت شمردن هر یک از جنبه های آن اشتباه است.

به تدریج تعداد شرکت های تعاونی مدراس رو به فزونی گذاشت و طولی نکشید که به نتایج قابل ملاحظه آن در زمینه های آموزشی اجتماعی، اخلاقی و فکری که حاصل تجربه عملی سازمانهای واقعی تعاونی مدرسه می باشد توجه شد، و

صفی الله ملکی

بی اهمیتی تلقی می شد شکل آن از ابداعات ملت فرانسه بوده و در هر حال در اجرا به صورت فرانسوی آن تجلی کرده است. در سال "۱۹۱۸" بعد از جنگ چهار ساله جهانی اول، تحمل ویرانیها و آسیبهای دردآور ناشی از آن و سپس در مرحله بازسازی محیط زندگی و شکل دادن به زندگی پس از جنگ با انبوه و حجم کاری که در پیش روی مردم بود انگیزه استفاده از نیروهای مختلف از جمله انگیزه استفاده از نیروهای توانا و جوان و سرشار دانش آموزان سرآغاز شکل گیری

تعریف: شرکت تعاونی آموزشی عبارت است از شرکتی از مجموعه دانش آموزان که به منظور رسیدن به اهداف مشترک که با فعالیتها و تلاش و اراده جمعی آنان تشکیل می گردد و بوسیله خودشان و با نظارت و راهنمایی مسئولین مدرسه اداره می شود.

پیدایش: تعاونی مدراس که یک ابتکار فردی و در ابتدای کار فوق العاده

در نهایت در کشور فرانسه تشکیل شرکت تعاونی مدرسه جزء برنامه تعلیمات عمومی قرار گرفت. و دفتری به نام دفتر مرکزی تعاونیهای مدارس تشکیل شد. در سطح کوچکتر و به طور وسیعتر در یک مدرسه حتی هر کلاس می‌توانست نسبت به تأسیس تعاونی اقدام نماید.

در بخشنامه وزارتی مورخ ۱۰ فوریه ۱۹۴۸ به مدارس راهنمایی و متوسطه آمده است:

انگیزه ایجاد سازمان تعاونی مدارس این بوده است که مدرسه را به خانواده پیوند دهد و روح خانوادگی را در آنجا توسعه دهد و یا بعبارت دیگر مدرسه یک خط اتحاد یا واسطه‌ای بین خانه و اجتماع است که کودک بوسیله آن بدون اینکه احساس کند از محیط خانواده به محیط اجتماع کشانیده میشود.

در تمام کلاسهایی که یک شرکت تعاونی واقعی مدرسه کار می‌کند کارها خوش آیند و مفید می‌باشد و اعضاء با هم صمیمی هستند و انتظارات خیلی زیاد است، اطفال در ضمن عمل خود به تکلیفی که زندگی مشترک ایجاد می‌کند، به ابتکارات مورد لزوم به مسئولیتها و انضباطی که لازمه انجام دادن این تکالیف است پی خواهند بود.

اساس اندیشه‌ها و اهداف تعاونیهای مدارس

اساس اندیشه‌ها و اهداف این تعاونیها را می‌توان از لابلای نظریات ارائه شده بانیان و شکل‌دهندگان آن و همچنین از میان متون بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های اولیه مسئولین ذی‌ربط این موضوع به دست آورد.

از مجموعه متون یاد شده بر می‌آید به‌طور کلی محتوی تمام فعالیت‌های مختلف یک شرکت تعاونی آموزشی در مدرسه

بایستی متضمن خصوصیات آموزشی و تربیتی روح و قلب افراد باشد و همچنین به تقویت روحیه مدنی الطبع بودن افراد و قوام فعالیت‌های گروهی و افزایش کیفیت زندگی اجتماعی دانش‌آموزان بینجامد، و مسئولین جوامع را در راستای پرورش انسانهایی با ویژگیهای ارزشمند انسانی و ارتقاء نکات اخلاقی و فضائل اجتماعی یاری بخشد. این اهداف متعالی در کنار و همراه دستیابی به اهداف مادی و منابع مالی و رفع نیازهای ضروری روزمره است.

کسرشن اشتهاینر آلمانی که یکی از تشویق‌کنندگان جدی تعلیمات کاردستی در مدارس است می‌گوید:

انجمنهایی که به منظور انجام دادن کار دسته‌جمعی تشکیل می‌شوند، مجموعه‌ای از صفات را در اطفال ایجاد می‌کنند و پرورش می‌دهند که با تعلیمات کلاسیک امکان ندارد.

در بخشنامه ۱۰ فوریه ۱۹۴۸ که ذکر گردید به نکات برجسته‌ای چون ایجاد روح صمیمیت در افراد، پی بردن به تکالیف مختلف اجتماعی که زندگی ایجاد می‌کند، انجام مسئولیتها و داشتن انضباطی که لازمه زندگی است اشاره شده است. در بخشنامه دیگر مورخ ۱۶ فوریه ۱۹۵۱ نیز چنین آمده است:

به سهولت می‌توان با ایجاد رقابت و همچشمی آموزنده، که حس مسئولیت اطفال را پرورش می‌دهد آنان به تشکیلات و نظم عادات داد، و فکر همکاری نوعدوستی را در آنان بیدار نمود. از لحاظ آموزش مدنی سرویسهای تحقیقاتی اطلاعات خوبی به دست آورده‌اند که بدون شک نشان می‌دهد اطلاعات اعضای جوان شرکت‌های تعاونی، مخصوصاً در زمینه‌های تجربی و عملی از قبیل یادگیری لغات مخصوص و مربوط به دموکراتیک، انتخابات، رأی و اخذ رأی، اکثریت نسبی و مطلق، قرانت آراء، اعلام نتیجه، و غیره بسیار خوب و فوق‌العاده مطمئن و متفق است.

این موضوع بسیار بالارزش است.

زیرا این اطلاعات و اصلاحات در غالب اوقات بخوبی قابل فهم نیست و موضوع دیگری که بطرز جالبی نمایان می‌شود روابط اثباتی است که بین عمل تعاونی و تعلیم و تربیت وجود دارد شواهد قطعی دیگری وجود دارند که ثابت می‌کند خود تعاون اثر فوق‌العاده عمیق و وسیعی در زمینه تربیت مدنی اطفال دارد.

آقای بلوش یکی از دست‌اندرکاران آموزش و پرورش فرانسه می‌گوید:

اجرای یک پروژه مثلاً تزئین یک کلاس درختکاری در بلغ مدرسه، بخاری، آشپزی، بازی کردن یک تاتر و غیره علاوه بر صرف کوششهای فردی یکنواخت احتیاج به ایجاد یک همکاری واقعی نیز دارد بنابراین تربیت عملی به معنی حقیقی امکان ندارد، مگر به این شرط که فکر مشترک و دسته‌جمعی جای ایده‌های شخصی و خودخواهی را بگیرد. و مدارس ما به صورت جوامع کار مشترک تغییر شکل یابند.

آقای هربرت می‌گوید:

انگیزه ایجاد سازمان تعاونی مدارس این بوده است که مدرسه را به خانواده پیوند دهد و روح خانوادگی را در آنجا توسعه دهد و یا بعبارت دیگر مدرسه یک خط اتحاد یا واسطه‌ای بین خانه و اجتماع است که کودک بوسیله آن بدون اینکه احساس کند از محیط خانواده به محیط اجتماع کشانیده میشود.

آقای موهن بازرس تعلیمات ابتدائی وزارت آموزش و پرورش فرانسه در مقاله‌ای ذکر می‌کند: در کار تعاونی، کودک نه به لحاظ مواجه شدن با کار یا ملاحظه نتایج کار همکاران، بلکه در قبال وفای به عهد و قول خود مخصوصاً در صورتی که این قولها در جلسات شور داده شده باشد، فوق‌العاده حساسیت پیدا می‌کند. البته این موضوع زیاد هم آسان نیست، زیرا در ایفای تعهدات حالات تردید یا تاسف، امتناع یا قبول کلی یا جزئی تعهدات تجلی می‌کنند به همین خاطر است که مسئولیت یک امر اخلاقی محسوب می‌شود. مسئولیت یک جدال وجدانی است. جدال وجدان فرد ناشی از امور اخلاق و

تابع تصمیمات و مقاصد مشخصی است. با تصمیمات گروه که در عین حال آنرا قبول یا رد می‌کند، یا مورد تجدید نظر قرار می‌دهد در اینجا است که تربیت اخلاقی با تمام معنی و آثارش تحقق پیدا می‌کند بعد از این شاگردان نقش خود را در موقعیت‌های مشخص و بخصوص به نحو احسن ایفا می‌کنند. آنان اشخاص فعالی می‌شوند و تجربیات حاصل خود را با عوامل بارور تقویت می‌کنند و باید گفت بیداری حس مسئولیت به بیان ساده بیداری حس اخلاق است.

مادام آنزلا یکی از علمای روانشناسی می‌گوید:

در شرکت تعاونی مدرسه که همه چیز به صورت فعالیت مشترک و ابتکاری فردی، و تبادل نظر و انطباق با زندگی اجتماعی جریان دارد، نتیجه حاصل برای کودک فوق‌العاده قابل توجه است.

آقای برنونولد مدیر کل تعلیمات متوسطه وزارت فرهنگ فرانسه می‌گوید:

نه تنها باید به خیال ما خطور نکند که شخصیت کودک را سرکوب کنیم، بلکه باید آنان را وادار کنیم که در اجتماع محدود یا اجتماعات وسیعتری که به انتخاب خود یا بر حسب اوضاع و احوال در آن زندگی می‌کنند، کسب شخصیت نمایند.

آقای پروفی بانی موضوع در کتاب (تعاونی مدارس) می‌نویسد:

در شرکت تعاونی مدرسه که همه چیز به صورت فعالیت مشترک و ابتکاری فردی، و تبادل نظر و انطباق با زندگی اجتماعی جریان دارد، نتیجه حاصل برای کودک فوق‌العاده قابل توجه است.

کار مداوم که به طور مشترک انجام می‌شود و به تدریج به تمام فعالیتها سرایت می‌کند، مدرسه را به صورت یک خانواده‌ای در می‌آورد که زندگی کردن در آنها مثل زندگی در خانواده برای کودکان دوست داشتنی خواهد بود محبت که زائیده رابطه

مداوم و نزدیک است و نیز موقعیت تعاونیهای آموزشی در کشورهای جهان:

طبق تحقیقی که توسط دفتر مرکزی تعاون در آموزشگاهها در پاریس بر روی حدود چهل کشور جهان به عمل آمده استراتژی و اهداف و عملکردهای متنوع و قابل توجهی در خصوص موقعیت تعاونیهای آموزشی در مدارس این کشورها ارائه گردیده است. که به شرح ذیل است:

۱- خرید دسته جمعی ۲- یک روش آموزشی جمعی و عملی فعال ۳- تدارک لوازم آموزشگاه ۴- تشویق به پس انداز ۵- تشویق به سرمایه گذاری ۶- شیوه‌ای مناسب در تربیت عمومی ۷- تمرین برای کار مستقل و مسئولیت مشترک ۸- تربیت و پرورش اعضای بزرگسال آینده ۹- عامل مهمی به عنوان پایه اصلی اقتصاد ملی کشور ۱۰- آشنائی یا فعالیتهایی که بیشتر مولد درآمد هستند ۱۱- آموزش یک روش زندگی و شناخت مناسب انسانی به منظور دست یابی به رفاه بیشتر دور از سرخوردگی بین افراد ۱۲- ایجاد استفاده‌هایی به نفع آموزشگاه و سایر فعالیتها ۱۳- ایجاد یک محیط معنوی و اخلاقی مناسب ۱۴- ایجاد شخصیت جامع در کودکان در ابعاد جسمی و فکری و اخلاقی ۱۵- ترویج خصلت خود یاری و همیاری در افراد تعاونیهای مدارس در گویان (از نوع تعاونیهای پس انداز) به عنوان دروس عملی ریاضی و حسابداری تلقی می‌شوند همچنین تشویق اعضا به پس‌انداز و نشان دادن راه زندگی و راه مناسب به خرج کردن پولهایشان و در مجارستان تعاونیهای روستائی کودکان ارائه روش آموزش عملی است که بچه‌ها یافته‌اند. در کشور لیتوانی در بخشی از اساسنامه تعاونیهای آموزشی آن چنین آمده است.

بیدار کردن روح علاقمندی و ایجاد نظم و ترتیب مدرسه در اعضا به عنوان یکی از شرایط اصلی شرکت تعاونی آموزشی. در فرانسه ضمن مقاصد دیگر

پیش‌بینی شده شرکت کار گروهی، اختصاص به زیباکردن و آراستن مدرسه و بهبود شرایط کار دارد. علاقه مشترک به بهبود کارها و احساس لزوم و همکاری جهت پیشرفتهای دسته جمعی در آنها ایجاد گردد.

اهداف نهائی:

کلاً مجموعه‌ای از اهداف از قبیل ذیل منظوراتی است که متولیان تعاونیهای آموزشی در پی آن بوده‌اند: ایجاد روحیه مشارکت و دخالت و همدردی و انجام خدمات گروهی و اجتماعی (بوجود آوردن روحیه خدمت رسانی) آموزش و ایجاد روحیه مشارکت و دخالت در امور (خاصه اموری که خود فرد صاحب حق می‌باشد) آموزش و تقویت چگونگی تصمیم‌گیری درست، آشنائی با مفهوم رای و رای‌گیری، آشنائی با بسیاری از مفاهیم ضروری که در جامعه فردا در گیر با آن خواهند بود مانند (انتخابات، رای‌گیری، کاندیدا و خریدن سهام مالکیت سهامی، مجامع عمومی، مدیرعامل، هیئت مدیره، اساسنامه و آئین نامه‌ها، و غیره) قرار گرفتن در سلسله مراتب رسمی سازمانی و آشنائی با نمونه‌ای از این سلسله مراتب، قرار گرفتن در جریان رقابت حساب شده، ایجاد قدرت جلب اعتماد دیگران در افراد، آشنائی با چگونگی نحوه رنامه ریزی و تعیین جهت برای یک مجموعه و سازمان، فعالیت و حرکت برای رفع مشکلات و برداشتن موانع بر سر راه اجتماع و بسیاری از موضوعات مفید که مد نظر بانیان و پیروان این شیوه بوده است.

موضوعاتی که می‌توان در مدرسه مورد توجه قرار گیرد (اهداف اولیه)

در کنار ایجاد فروشگاه برای تهیه ملزومات مورد نیاز دانش آموزان موضوعات ذیل مطلوب است: چاپ روزنامه مدرسه، مکاتبات بین مدارس، فعالیتهای کتابخانه‌ای، تهیه

تعاونی‌ها

وسائل فنی و علمی برای مدرسه فعالیت در نظافت مدرسه و گلکاری و باغبانی مدرسه، ایجاد نمایشگاهها بخصوص با توجه به کارهای دستی خود دانش آموزان، تشکیل کلاسها با شیوه‌های تعاونی، انجام مسافرت‌های آموزشی انجام دعوت از کلاسهای همجوار و میهمانانی از مدارس دیگر و حتی از شهرها و استانهای دیگر، کمک به تفاهم بین المللی، دواج کارهای هنری، انجام پیوند عملی بین خانه و مدرسه و اجتماع و بسیاری از موضوعات قابل عمل و مورد علاقه مو جاذب برای دانش آموزان از جمله اهداف برجسته عملی بوده که بانیان تعاونی آموزشگاهی در مدارس به آن مبادرت داشتند و توصیه نموده‌اند.

اهداف تعاونیهای آموزشگاهی در کاستاریکا چنین بیان شده است:

تربیت نونهالان و آماده ساختن آنها برای هماهنگی با محیطی است که پس از خارج شدن از مدرسه وارد آن می‌شوند. و در سویس آمده است: پرورش افکار و صفات کودکان و آماده ساختن آنها برای وظایفی که اتباع سویس باید انجام دهند.

و مجدداً در فرانسه به شاخصه‌های مهم ذیل اشاره شده است استفاده از ارزش آموزشی شرکت برای اینکه به بچه‌ها آموخته شود تا با خودیاری یکدیگر بعضی از نیازمندیهای آموزشگاه و گروه کوچک خود حتی محله خود را رفع کنند.

در یونان از جمله اهداف تعاونیهای مدرسه پرورش اراده و استعداد اعضا برای کمک به خود بوسیله نیروی مخصوص خود می‌باشد.

در لهستان تأسیس و به کار افتادن اینگونه تعاونیها برای ایجاد نقطه اتکا و اسباب کاری اساسی برای شرکتیهای تعاونی بزرگسالان می‌باشد.

در کشوری مانند مالزی رسیدن به مرحله‌ای از تغذیه مناسب دانش آموزان تعاونیهای آموزشگاهی را به سوی ایجاد باغهای آموزشگاهی و به راه انداختن

سوپر مارکتها و فروشگاههای کوچک هدایت کرده است.

وضعیت قضایی و قانونی این تعاونیها:

در بعضی از کشورها قانون شرکتیهای تعاونی را اصلاح کردند تا به دانش آموزان اجازه داده شود بر مشکل عدم شایستگی ناشی از صغر سن خود نمایند.

اما در سایر کشورها هیچ تصمیم خاصی جهت این نوع تعاونیها اتخاذ نشده و آنها باید خود را با قوانین حاکم بر سایر تعاونیها تطبیق دهند.

ترکیب و سازماندهی آموزشگاهی:

معمولاً در سطح دبستان مسئولین مدارس و معلمین مبنی بر ضوابطی قیم و راهنمایی تعاونیهای مدرسه محسوب میشوند و در سطوح دبیرستان وضعیت مستقل‌تری وجود دارد اما مدیر و یا یکی از مسئولین ناظر بر فعالیتها و تصمیم گیریهای هیئت مدیره و فعالیتهای مدیر عامل و عملیات مالی و حسابداری شرکت تعاونی مدرسه می‌باشند.

سرمایه مورد نیاز تعاونیها بوسیله یک یا چند منبع به شرح ذیل تأمین می‌شود:

در فرانسه، یونان، مجارستان (در تعاونیهای روستائی جوانان) و همینطور سوئیس از طریق سهمیه‌ها و یا درآمدهایی که در سال مالی قبل مصرف نشده‌اند تأمین می‌گردد.

در کشورهایی چون برزیل، سیلان، جزایر کارولین، کاستاریکا، لهستان، پورتوریکو، السالوادور، سالومون، اروگوئه، شوروی اعضا شرکت یک یا چند سهم شرکت تعاونی را خریده بهای آنرا می‌پردازند.

- در هندوستان شرکت می‌تواند از بانک تعاونی که به آن وابسته است وام بگیرد.

و در لهستان نیز وام وجود دارد که

بوسیله کمیته‌های اولیا یا تعاونیهای بزرگسالان پرداخت می‌شود.

استفاده از منابع و درآمدها:

در مکزیک درآمدهای که از طرق بلاعوض امانات بدست آمده است غیر قابل تقسیمند. در هندوستان و جزایر کارولین و مارشال اغلب تقسیم سود به صورت فردی و مازاد برگشتی است.

در مجارستان عمده مازاد سالانه به حساب یک سرمایه تعاونی ریخته می‌شود که در مقاصد فرهنگی و ورزشی اختصاص داده می‌شود.

در کنار ایجاد فروشگاهی برای تهیه ملزومات مورد نیاز دانش آموزان موضوعات ذیل مطلوب است:

چاپ روزنامه مدرسه، مکاتبات بین مدارس، فعالیتهای کتابخانه‌ای، تهیه وسائل فنی و علمی برای مدرسه فعالیت دیگر و نظافت مدرسه و گلکاری و باغبانی مدرسه، ایجاد نمایشگاهها بخصوص با توجه به کارهای دستی خود دانش آموزان، تشکیل کلاسها با شیوه‌های تعاونی، انجام مسافرت‌های آموزشی انجام دعوت از کلاسهای همجوار و میهمانانی از مدارس دیگر و حتی از شهرها و استانهای دیگر، کمک به تفاهم بین المللی، دواج کارهای هنری، انجام پیوند عملی بین خانه و مدرسه و اجتماع و بسیاری از موضوعات قابل عمل و مورد علاقه مو جاذب برای دانش آموزان از جمله اهداف برجسته عملی بوده که بانیان تعاونی آموزشگاهی در مدارس به آن مبادرت داشتند و توصیه نموده‌اند.

در بعضی از کشورها ۸۰ درصد

مازاد به مصرف فعالیتهای فرهنگی می‌رسد یا به عنوان پاداش به شایسته‌ترین اعضای تعاونی و یا به عنوان کمک هزینه به بعضی از شرکا پرداخت می‌شود و در کاستاریکا ۵ درصد از مازاد را به یک سرمایه آموزش تعاونی ذخیره می‌کنند و در هندوستان از محل سود سهام و مازاد برگشتی سودهائی را در اختیار اعضا قرار می‌دهند در السالوادور ۱۰ درصد مازادها به گسترش رشته تعاون اختصاص داده می‌شود.

و در کاستاریکا و اروگوئه قسمتی از مازاد سالانه به صلیب سرخ جوانان اختصاص داده می‌شود. و در بسیاری از کشورها چون هلند، یونان، فرانسه، مراکش، الجزایر، و ماداگاسکار پا را از مرز کشورهای خود فراتر گزارده و نسبت به کمک به حادثه دیدگان حوادث طبیعی چون (سیل، زلزله و ...) اقدام می‌نمایند.

بی‌شک در کنار تمامی مزایای اجتماعی و معنوی شرکت تعاونی آموزشی آموزشی آنچه که باید دانست این است که شرکت تعاونی آموزشی یک واحد اقتصادی است که برای کسانی که مدیریت آن را به عهده دارند مسئولیتهای اقتصادی معنی می‌کند. از این رو نام تعاونی براننده این شرکت است و از جمله خصوصیات مرتوط به اداره یک مؤسسه اقتصادی عبارت است از: حل مسائل واقعی آن، مسائلی که بهر شکل و هر موقع بوجود می‌آیند. و اداره صحیح این مؤسسه در گرو بیداری قوه تفکر و تحلیل و داشتن حضور ذهن برای پیش بینی مسائل یا سازمان دهی یا تصمیم گیری سریع است. اداره کردن یک مؤسسه اقتصادی خود یک درجه عالی تحصیلی و تجربه انطباق می‌باشد. که در آن همیشه ضمانت اجرا با اشتباهات و گناهان رابطه مستقیم دارند.

و این شاید کاربرد کامل توصیه پستالوژی را می‌رساند. بگذار بچه خودش ببیند، بشنود، بیفتد، برخیزد و اشتباه کند.

تعاونیهای آموزشی گامی قبل از

انقلاب: (در ایران)

فراگیر نمودن شیوه تعاونی همان گونه که در تمامی کشورها مورد توجه قرار داشت در ایران نیز در اوائل دهه پنجاه مدنظر قرار گرفت. تا اینکه در اوائل سال ۵۴ در یکی از جلسات شورایی عالی هماهنگی تعاونیهای کشور آئین‌نامه‌ای در ۱۹ ماده و ۸ تبصره در اجرای تبصره یک ماده ۸۸ قانون شرکتی تعاونی کشور بتصویب رسید.

که اهداف کلی را این گونه ذکر نمودند:

- آموزش عملی اصول و مقررات شرکتی تعاونی به دانش آموزان و دانشجویان و تشویق و عادت دادن آنان به امور اجتماعی.

تقسیم بندی جامعه مورد نظر:

شرکتی تعاونی آموزشی گامی را که با عضویت دانش آموزان و دانشجویان و هر یک از مؤسسات آموزشی تشکیل خواهد شد به دو گروه تقسیم نمودند:

الف: شرکتی تعاونی دبستانها و مدارس راهنمایی، دبیرستان، مدارس فنی و حرفه‌ای، هنرستانها و دانشسراهای مقرماتی و راهنمایی و مراکز آموزش کشاورزی اعم از شبانه روزی و یا غیر آن. ب: شرکتی تعاونی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و مراکز تربیت معلم و انستیتوها.

ادارات آموزش و پرورش پس از تأسیس اینگونه تعاونیها موظف بودند تاریخ تشکیل و شماره ثبت و یا تاریخ انحلال را به ادارات تعاون و امور روستاهای شهرهای مربوطه اعلام دارند و همچنین محل ثبت شرکتها ادارات آموزش و پرورش مناطق اعلام شده بود که در ادامه فعالیتها نسخ ترانامه و حساب و سود و زیان جهت ضبط در پرونده مربوطه به این ادارات ارسال می‌شود. و همین طور یک نسخه از صورتهای فوق از طرف آموزش و پرورش محل به اداره کل تعاون و امور روستاهای حوزه عمل شرکت فرستاده

گردد.

مجموعه مفاد اساسنامه و آئین‌نامه شرکتی تعاونی آموزشی گامی مطابق با اساسنامه و آئین‌نامه کلی تعاونیهای بزرگسالان می‌باشد. که در ادامه آئین‌نامه مذکور با عنوان حسن اجرای آن و ایجاد هماهنگی در مجموعه شرکتی تعاونی آموزشی گامی شورایی به نام شورایی هماهنگی تعاونیهای آموزشی گامی مرکب از یک نفر نماینده وزارت آموزش و پرورش، یک نفر نماینده وزارت علوم و آموزش عالی، یک نفر نماینده وزارت بازرگانی مقرر شده بود که وزارت تعاون و امور روستاها به موجب بند ۶ ماده ۱۲۳ قانون شرکتی تعاونی با استفاده از نظرات این شورا اقدام به تصویب نمونه اساسنامه و سایر مفاد قانونی را می‌نماید.

و همچنین بازرسان وزارت تعاون و امور روستاها می‌توانستند هر موقع به وضع شرکتی تعاونی آموزشی گامی رسیدگی نمایند.

تعاونیهای آموزشی گامی بعد از انقلاب (در ایران)

بعد از انقلاب از سالهای ۶۲-۶۱ از طریق امور تربیتی استان تهران اقداماتی در جهات تشکیل یافتن تعاونیهای مدارس در سطح تهران انجام یافت و با ارائه اساسنامه نمونه و آئین‌نامه‌ها و فرمهای مربوط به تشکیل شرکتی تعاونی مدارس مناطق آموزش و پرورش تهران اقدام به تشکیل این شرکتها در مدارس تابعه خود نمودند.

در برخی از مناطق فعالیتها به صورت گسترده و جدی‌تری دنبال می‌شد و در داخل مناطق مذکور مرکزی مشخص جهت تهیه و توزیع امکانات و تجهیزات مورد لزوم مدارس تشکیل شد و اکثر مدارس این مناطق (از جمله ۱۰-۹) تا حدودی اجرای ضوابط تعاونیها را در پیش گرفته اما بیشتر به تهیه و توزیع اجناس می‌پرداختند. در تابستان سال ۶۴ طی نامه‌ای سازمان مرکزی تعاونیهای کشور فعالیتها مزبور و همین طور حرکت

اساسی‌تر در جهت فراگیر نمودن تعاونیهای مدارس را در سطح کشور به اداره کل امور تربیتی وزارت آموزش و پرورش پیشنهاد نمود.

پیرو این پیشنهاد مسئولان ذیربط آموزش و پرورش (اداره کل امور تربیتی سابق) طی ابلاغی وظیفه برنامه‌ریزی و اجرای تعاونیهای مدارس کشور را به مدیریت فرهنگی هنری خود محول نمود (به دلیل آنکه کارشناسی امور اجتماعی در این مدیریت قرار داشت)

پس از انجام سیر نظر خواهی‌ها و کارشناسیهای لازم اساسنامه نمونه‌ای در سال ۱۳۶۵ تهیه و سازمان مرکزی تعاون کشور ارسال شد این اساسنامه مشتمل بر ۳۳ ماده و ۱۶ تبصره با همکاری کارشناسان وزارت آموزش و پرورش تدوین و طی بخشنامه شماره ۵۲۰/۷۳۱۲۲/۷۳۷۵/۸۴ جهت اجرا به استانهای کشور از طریق آموزش و پرورش ابلاغ شد در توافقنامه وزرای تعاون و آموزش و پرورش که در سال ۱۳۷۳ به امضای رسیده است: وزارت تعاون باید در حد امکانات مساعدتهای لازم را در تقویت بنیه مالی شرکتهای تعاونی آموزشی انجام دهد و اتحادیه مصرف فرهنگیان موظف گردیده که کالاهای مورد نیاز تعاونیهای آموزشی مادامیکه اتحادیه تعاونیهان آموزشی تشکیل نگردیده است تأمین کند و آموزش و پرورش نیز طبق بند ۶ توافقنامه موظف است شخصی را بعنوان رابط و ناظر تعاونیهای آموزشی به ادارات کل تعاون در استانها معرفی نماید، آنان هماهنگ کننده ادارات کل تعاون با اتحادیه مصرف فرهنگیان و آموزش و پرورش گردند.

لازم به ذکر می‌باشد که پیگیری امور مربوط به تعاونیهای آموزشی از سال ۱۳۶۶ به کارشناسی فعالیتهای گروهی اداره کل توسعه اردوگاهها و کانونهای فرهنگی وزارت آموزش و پرورش موکول گردید تعاونیهای آموزشی تا سال ۱۳۷۳ از انسجام و وحدت خاصی برخوردار نبود بیشتر بصورت سلیقه‌ای

در استانها و مدارس فعالیت می‌کرد اما بعد از سال ۷۳ تعاونیها و آموزشگاهها با همکاری وزارت تعاون و اتحادیه مصرف فرهنگیان کشور عملاً وارد دور جدیدی از فعالیتهای خود گردید.

وزارت تعاون باید در حد امکانات مساعدتهای لازم را در تقویت بنیه مالی شرکتهای تعاونی آموزشی انجام دهد و اتحادیه مصرف فرهنگیان موظف گردیده که کالاهای مورد نیاز تعاونیهای آموزشی مادامیکه اتحادیه تعاونیهان آموزشی تشکیل نگردیده است تأمین کنند و آموزش و پرورش نیز طبق بند ۶ توافقنامه موظف است شخصی را بعنوان رابط و ناظر تعاونیهای آموزشی به ادارات کل تعاون در استانها معرفی نماید، آنان هماهنگ کننده ادارات کل تعاون با اتحادیه مصرف فرهنگیان و آموزش و پرورش گردند.

بطوریکه با تشکیل ستاد پشتیبانی تعاونیهای آموزشی در وزارت تعاون اقدامات زیر انجام گرفته است: ۱- تهیه و تنظیم دستور العمل تأمین و توزیع کالاهای مورد نیاز تعاونیهای آموزشی که توسط اتحادیه مصرف فرهنگیان در استانها و مناطق تأمین می‌گردد و اتحادیه موظف است طبق آئین نامه مذکور مدت ۲۸ ساعت کالاهای مورد نیاز تعاونیهای آموزشی را تأمین کند که طی بخشنامه شماره ۵۱۱۸۸۲۲/۷۳۱۳۳۸/۸۴ توسط وزارت تعاون به استانها و مناطق تابع استانها ابلاغ شد. ۲- تهیه و تنظیم دستور العمل اجرایی که طی بخش نامه شماره ۵۲۰/۵۲۴/۷۳۱۳۳۸/۸۴ به استانها ابلاغ گردید در این دستور العمل نحوه عضویت دانش-آموزان-هزینه نمودن سود حاصله از درآمد تعاونیهای آموزشی-شرح وظایف مربیان پرورشی و حدکثرار مشخص شده است.

۳- بر اساس بخشنامه شماره ۵۲۰/۷۰۰۲/۷۳۱۳۳۸/۸۴ که به استانها ابلاغ شده در مدارس جدید الحداث نظام جدید متوسطه ۱۲ الی ۲۰ متر مربع فضا برای تعاونیهای آموزشی پیش بینی شده است و هم اکنون عملی می‌شود.

۴- بیش از ۲۰۰۰ نفر از مدیران عامل تعاونیهای آموزشی آموزشگاههای مخصوص ضمن خدمت به مدت ۱۵ ساعت و یا ۲۰ ساعته را سپری کردند.

۵- در طرح ۵ ساله دوم توسعه بایر ده هزار تعاونیهای آموزشی در استانها تشکیل می‌شد که بر اساس آخرین آمار در سال ۷۶ بیش از ۶۰۰۰ تعاونی آموزشی در سراسر کشور تشکیل گردیده است.

با عنایت به اینکه تعاونیهای آموزشی یکی از فعالیتهای نوپای امور تربیتی در مدارس می‌باشد، لیکن به علت نقش مشارکتی و تربیت اجتماعی آن برای دانش آموزان و اولیا بسیار مفید و با اهمیت می‌باشد ولیکن بعلمت ناهماهنگیهای موجود در ارگانهای ذینفع و عدم همکاری آنان عملاً با رکود مواجه شده است.

امید است با تأمل بیشتر مسئولین کشوری بتوانیم قدمهای مثبتی در جهت رشد و شکوفایی استعدادهای کشور برداریم. ■

